

ANKARA BAROSU YÖNETİM KURULUNA

Sunulmak Üzere

PROTESTO HAKKI KONFERANSI (21-22 Haziran 2025)

MERKEZ DEĞERLENDİRME RAPORU

21-22.06.2025 tarihlerinde ABEM’de gerçekleştirilen Protesto Hakkı Konferansı Türkiye Barolar Birliği Başkanı Av. Ramiz Erinç SAĞKAN, Ankara Barosu Başkanı Av. Mustafa KÖROĞLU, Av. Kasım AKBAŞ, EMEP Gaziantep milletvekili Sevda KARACA, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Temsilcisi Gülsüm KAV, Av. Erhan DEMİR, Av. Şerif Özgür URFA, Av. Murat YILMAZ, Doç. Dr. Av. Dilşad Çiğdem SEVER, Av. Senem DOĞANOĞLU, Av. Mert EKİNCİ, Av. Ayşen Akçay SENEM, Av. Ebru BEŞE, Dr. Öğrt. Üyesi Av. Pınar Yaşar ŞATIROĞLU, CHP Trabzon milletvekili Av. Sibel SUIÇMEZ, Onur Bolat (Hikmet Tabiyeci), Av. Hülya GÜLBAHAR, Av. Mehmet Baran SELANİK, Mustafa Kemal ERDEMOL’un katılımlarıyla gerçekleştirildi.

21.06.2025 tarihli oturumun planı; 09:30-10:00 açılış konuşmaları, akabinde 10:00-12:00 arası “Protestonun Evrimi” başlıklı 1. oturum, 13:30- 15:30 arası “Meydanlar Kimin? Türkiye’de Protesto Hakkı” başlıklı 2. oturum, 16:00- 18:00 arası “Kısıtlama mı, Düzenleme Mi? 2911 Sayılı Kanunu Yeniden Okumak” başlıklı 3. oturum şeklinde planlanmıştır.

Bu oturumda, Av. Kasım AKBAŞ, “protesto hakkının tarihsel kökenleri ve gelişimi” başlığı altında; “protesto hakkı”nın modern bir kavram olduğu, 1700’lerden önce kullanılan kavramın “direnme, devrim veya isyan hakkı” olduğu, dolayısıyla protestonun, direnme hakkının seyretilmiş hali olduğu; direnme hakkının doğası gereği içinde şiddet barındırması ve sın çare olması nedeniyle protesto hakkının direnme hakkının seyretilmiş hali olarak kabul edilebileceği, tarihte toplumsal sözleşmecilerden sadece Locke’un direnme hakkını savunduğunu, 20 yüzyılda Fransız Kamu Hukukçusu Duguit’inkukukun dışına çıkan hareketlere maruz kalan bireylerin, karşı koyma hakkına sahip olduğunu savunduğu, Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi-1776. Fransız Yurttaş Hakları Bildirgesi-1789 ve 1961 Anayasasında açıkça direnme hakkına yer verildiği, protesto hakkının bir ifade özgürlüğü biçimi olduğu, kamu ortaya çıktığında protesto hakkının ortaya çıktığı ve kamunun oluşumuna katkıda bulunduğu, dolayısıyla da kamusal alan modernite ile birlikte ortaya çıktığı için protestonun da modern bir kavram olduğu, protestonun, her durumda toplantı ve gösteri yürüyüşü olmadığı ve daha geniş bir ifade biçimi olduğu, farklı protesto yöntemleri olabileceği, bu yönüyle protesto hakkının aynı zamanda toplumsal değişimin/dönüşümün temel unsurlarından bir tanesi olduğu açıklamıştır.

Aynı oturumda EMEP Gaziantep milletvekili Sevda KARACA, Türkiye’de özellikle son üç-üç buçuk yıldır daha önceki dönemlerde olmadığı kadar çok ve çeşitli ve memleketin de farklı havzalarını ve iş kollarını kapsayan iş mücadelelerinin gündemde olduğu, bunların ücretlerin ve çalışma koşullarının düzeltilmesine ve sendikalaşma özgürlüğüne ve

bunlarındaha da genişleyen bir evresi olarak sendikalaşma mücadeleleri ile birlikte bu sendikalarının tanınması ve arkasından da aslında sendikalı işçiler olarak, sendikal hak ve özgürlükler çerçevesinde sendikalı olmanın haklarını kullanabilme mücadelesi olarak görüldüğü, organize sanayi bölgelerine patronların ve patron temsilcileri dışında herhangi bir kamuya ait öznenin girişinin yasaklanmış durumda olduğu, emek ve sermaye arasındaki mücadelenin sadece işçi ile işveren arasındaki ilişki olarak değil, bir bütün olarak toplumu oluşturan sınıflar arasındaki çatışma olarak da belirlendiği, genel olarak organize sanayi bölgelerinin ve serbest bölgelerin, patronların özel alanları olarak adeta hukukdışılaştırıldığı, işçi sınıfı tek tek bireysel dava açma hakkı, bireysel olarak adalet hakkı, bireysel olarak direnme hakkının ötesine geçen bir kolektif hak mücadelesinin bir parçası olmadıkça, dolayısıyla direnme hakkının örgütlenme hakkı ile iç içe geçmiş bir hak olduğunu bilince çıkaran ve bunun mücadelesini veren bir hak izlemedikçe, örgütlenme hakkının da sadece sendikalaşma/sendikaya üye olma hakkı olmadığını, aynı zamanda bu düzende var olan sendikaların da işçilerin gerçekten mücadele aracı olmaya dönüştürmeye yönelik bir direnme/mücadele hakkı olduğunu tespit etmek gerektiği, Urfa'da Özak Tekstil Fabrikası'nda 500 işçinin 90 gün süren "ben kendi sendikamı kendim seçmek istiyorum. Patron tarafından bana atanmış sendikayı kabul etmiyorum" mücadelesinin kolluk kuvvetlerince bastırılmasında ve Şubat ayında Başpınar'da 32 fabrikadaki işçilerin ücretlerinin arttırılması ve çalışma koşullarının düzeltilmesi için başlattığı direnişin Valilik tarafından ilan edilen süresiz yasakla engellenmesinin dayandırıldığı "kamu güvenliği" ve kamu yararı" kavramlarının patronlar lehine oluşturulmaya çalışılan bir kamu olduğu tespitlerine yer verilmiştir.

Yine aynı oturumda Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Temsilcisi Gülsüm KAV, protesto hakkında bir sonuç almayı yaşıtan tek kriterin örgütlenmiş, kolektif ve kuvvetli bir mücadelesi olması olduğu, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun örgütlü mücadelenin bir sonucu olarak 6284 sayılı Kanunun önemli bir kazanım olduğu, kadın cinayetlerinin ve kadına şiddetin temelinde kadının boşanmak, çalışmak ya da bu ve benzeri hakları kullanmakta kararlılık göstererek direnme hakkını kullanması ve bunun karşısında kendi tahakkümünü kaybetmek istemeyen kırılğan erkek krizlerinin kadına şiddet olarak ortaya çıktığı tespitlerine yer verilikten sonra, Platform'un kadın cinayetlerini durdurmaya yönelik kolektif ve örgütlü çalışmaları açıklanmıştır.

Konferansın "Meydanlar Kimin? Türkiye'de Protesto Hakkı" başlıklı 2. oturumunda konuşmacı olarak Av. Erhan Demir, Av. Şerif Özgür Urfa, Av. Murat Yılmaz yer almıştır.

Bu oturumda Türkiye'de protesto başlığı altında farklı illerdeki toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde yargının ve kolluk makamının yaklaşımı değerlendirilmiş, 2911 sayılı kanunun toplumsal muhalefete karşı baskı aracı olarak kullanıldığından, 1983 yılında darbe döneminde yürürlüğe giren bir kanun olduğundan bu sebeplerle yenilenmesi veya kaldırılması gerektiğinden bahsedilmiştir. Bu hususlar Diyarbakır, Ankara ve İstanbul özelinde değerlendirilmiş, farklı illerdeki kolluk ve yargı makamlarının tutumları katılımcılara aktarılmıştır. Konuşmacı Av. Erhan Demir Diyarbakır özelinde protesto hakkı ile ilgili aktarımlarda bulunmuştur. Diyarbakır'da yapılmak istenen tüm toplantı ve yürüyüşler için kurumların 1 ay önce bunu resmi makamlara bildirdiği ancak planlanan etkinliğe 2-3 gün kala valilik tarafından toplantı veya yürüyüşe dair yasaklama kararı verildiğini, yasaklanma kararı

verilmeyen toplantı ve yürüyüşler için ise polislerin sanki yasak varmış gibi bir tavır içine girdiklerini, polis ablukasının çok sıkı olduğunu, etkinlik alanında etkinliğe katılanların polisler tarafından rahatsız edildiklerini, kolluk görevlilerinin avukata yaklaşımlarının da farklı olmadığını ve haksız yere müdahalede bulunduklarını, yargı makamlarının da tavrının farklı olmadığını kolluk kadar katı ve önyargılı davrandıklarını, şiddete maruz kalan, etkinliğe katılamayan vatandaşlar hakkında soruşturmalar açıldığını, hakkında suç duyurusunda bulunulan polisler için KYOK,SYOK kararlarından başka karar verilmediğini, kısacası şiddet ve yıldırma politikası ile Diyarbakır'da toplantı ve yürüyüşlere katılımın engellenmeye çalışıldığından bahsedilmiştir.

Oturumun devamında Av. Şerif Özgür Urfa bu konu başlığına İstanbul'dan bir bakışla düşüncelerini ve tecrübelerini aktarmıştır. Meydanlar kimin sorusuna cevabın her zaman halk olduğunu beyanla, sadece protesto hakkı kapsamında değil gündelik hayatta da meydanların ve sokakların halka ait olduğundan bahsetmiştir. 19 Mart sürecinde insanların protesto hakkını engellemek amacı ile valilik tarafından eylem yasağı kararı verildiğini, bu yasak kararında PVSK 15. Maddesinin h bendine dayanıldığını, ancak ilgili kanun maddesinde h bendi bulunmadığını dolayısıyla aslında verilen yasak kararının hukuken geçersiz olduğunu, bu karara istinaden yapılan tüm göz altı, yakalama, tutuklama işlemlerinin hukuken yok hükmünde olduğunu, önemli olanın kitlesel ve meşru olmak olduğunu hal böyle olunca yasakların halk tarafından tanınmadığını belirtmiştir. İstanbul'da her sene 1 Mayıs anması için verilen mücadeleden bahsedilmiş, her sene aynı yer, aynı kanun, aynı taleplerle birlikte iktidarın neden farklı yerlerde yapılmasında karar verdiğini açıklamıştır. İstanbul'da protesto hakkının kullanımının iktidar ve yerel mülki amirler nezdinden zamana, nesnellığe ve özneye göre değişkenlik gösterdiğini, hak ihlalinin iktidarın kendi güncel tercihlerinden kaynaklı olduğunu, kolluk, yargı makamlarının tavrının birbiriyle benzer nitelik taşıdığını aktarmıştır.

Oturumun devamında Av. Murat Yılmaz Ankara için protesto hakkı ile ilgili aktarımda bulunmuştur. Ankara'da yargı mensuplarının 2911 Sayılı Kanun'a dair bilgisi olmadığını, şartlarının oluşup oluşmadığının denetlenmediğini, bu konu özelinde AYM ve AİHM, Yargıtay, İstinaf kararlarını bilmediklerini, yargının artık hukuka uygun kararlar vermediğini, İstanbul ile benzer özelliklerde baskılar oluştuğunu, insanların eylemlere katılmasının engellenmeye çalışıldığını ve bu sebeple tutuklama olmasa da ev hapsi kararlarının verildiğini belirtmiştir.

Konferansın Kısıtlama mı, Düzenleme mi? 2911 Sayılı Kanunu Yeniden Okumak" başlıklı 3. oturumunda konuşmacı olarak Doç. Dr. Av. Dilşad Çiğdem Sever, Av. Senem Doğanoglu, Av. Mert Ekinci yer almıştır.

Doç. Dr. Av. Dilşad Çiğdem Sever konuşmasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının en kolay marjinalize edilen hak olduğunu, 2911 Sayılı Kanunun, PVSK'nın, Terörle Mücadele Kanunu'nun hakkın özüne dokunacak düzenlemeler içerdiğinden, ancak 2015 yılından sonra engellenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin İl İdaresi Kanunu'na göre engellendiğini, bu hususta bir çok kanunun iç içe geçmiş olduğunu, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı bakımından idari yargı yolunun etkili bir yol olmadığını, var olan mevcut mevzuatın ani ve belli bir olay üzerinde toplanmayı öngören düzenlemeler içermediğini, bu sebeple refleks olarak yapılan yürüyüşlerin izinsiz olması sebebi ile kanuna aykırı olarak

kabul edildiğini ve kolluk kuvveti tarafından müdahaleye maruz kalındığını, yasa dışı örgüt, yasa dışı slogan ifadelerinin teröre evriltilebilen ve döneme göre değişen muğlak ifadeler olduğunu, etkili başvuru hakkının engellendiğinin AİHM kararları ile de sabit olduğunu, AİHM'e başvuru yaparken bu hususun belirtilmesinin önemli olduğunu dile getirmiştir.

Oturumun devamında Av. Senem Doğanoglu, AİHM ve AYM kararları doğrultusunda 2911 Sayılı Kanun'dan bahsetmiştir. Türkiye'de protesto, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme ile ilgili sorunların AİHM kararları ile çözülemeyeceğini, AİHM kararlarına bakıldığında önce ideal bir protestocu yaratıldığını, bu tanıma yahut kriterlere uymayan protestocuların hakkının daha az savunmaya müzahir olduğunu, AİHM'in başvuruları değerlendirirken protestocunun ve eylemin barış yanlısı olup olmadığını, başka kişilere rahatsızlık verilip verilmediğini, şiddet içerip içermediğini dikkate aldığını, bu hususta da Türkiye'de gerçekleşen protestolar ile ilgili AİHM kararlarını kullanmanın yeterli olmadığını, Türkiye'de protesto gösterilerinin bombalanarak engellendiğini, başka yeni bir yol bulmak gerektiğinden bahsetmiştir.

Oturumun devamında Av. Mert Ekinci, Yargıtay, İstinaf ve Yerel Mahkeme kararları doğrultusunda 2911 Sayılı Kanunu tartışmıştır. Türkiye'de 2911 Sayılı Kanuna muhalefet, memura direnme ve kamu malına zarar verme iddialarından açılan davalarda yerel mahkemelerin o an Türkiye'de mevcut olan siyasi tutuma göre karar verdiğini, hatta aynı içerikten dolayı farklı illerde açılan davalarda bile farklı kararlar çıktığını, yargıtayın bu konuda vermiş olduğu bir çok beraat kararı olduğunu, AİHM ve Yargıtay kararlarında yaratılan ideal protestocunun somut olaylara etkisinden, Türkiye'de toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanan öğrencilerin okul hayatında, günlük yaşantılarında bir takım zorbalığa maruz bırakıldığını, ailelerinin aranarak kişilerin yıldırılmaya çalışıldığını, adli kontrol cezalarının bu tür olaylarda keyfi olarak kullanıldığını, eylemlerde görev alan polisler hakkında etkin soruşturma yürütülmediğini, bu hakkın kullanımına engel olan sistemin ve temsilcilerinin yargılanmadığı sürece bu hakkın tam ve etkin şekilde kullanılamayacağından bahsetmiştir.

Konferansın ikinci günü 22.06.2025 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

İkinci günün "Protesto Hakkının Kullanımında Hak Savunuculuğu" konulu birinci oturumuna Av. Vasfiye Özgen kolaylaştırıcı; Av. Ebru Beşe ve Av. Ayşen Akçay Senem konuşmacı olarak katılım sağlamışlardır. Oturumda; TODAM'ın tarihi ve çalışmaları aktarılmıştır. Kanunlarla düzenlenen her hakkın temelde bir insan hakkı olduğu tespiti yapılmış, ancak örgütlü ve toplu halde kullanılması halinde bu hakların önündeki engellere karşı durulabileceği belirtilmiştir. Gezi parkı olaylarından sonra açılan soruşturma ve kovuşturmalara karşı düşünce ve ifade hürriyetinin bir yansıması olarak protesto hakkına yönelik hak savunuculuğunun öneminin anlaşıldığı, bu durumun bugünkü TODAM'ın kurulması gerekliliğini doğurduğu açıklanmıştır.

TODAM bünyesinde bugüne kadar yapılan dava takibi süreçleri ile ulusal ve uluslararası davaların raporlanıp arşivlenebilmesi için kurulan alt gruplara ilişkin bilgi aktarımı yapıldıktan sonra; sokaklarda faaliyet göstermek isteyen STK, Sendikalar ile kuruluşların eylem ve basın açıklamalarına gözlemci olarak gidilerek destek verildiği, Ankara

Barosu nezdinde toplumsal olaylarda gözlemcilik ve gözaltı eğitimi, soruşturma ve kovuşturma eğitimleri ve raporlama eğitimleri verilmek suretiyle de faaliyet yürütüldüğü aktarılmıştır.

TODAM bünyesinde raporlama yapılmasının önemli bir husus olduğu anlaşıldığından seçilmiş Hatay Milletvekili Can ATALAY'ın serbest bırakılmaması ve ardından gelen polis müdahaleleri ile raporlama sürecine başlandığı, son olarak 19 Mart süreci ile ilgili rapor hazırlandığı, toplumsal olayların yanı sıra dava raporlamalarına da geçilmiş olduğu; şimdiye kadar Sivas Katliamı ve anma davaları, Gezi dosyaları, Türk tabipler Birliği davası, Siteler yangını davası ile tüm onur yürüyüşü davaları, Ethem Sarısülük anması davaları, Suruç Katliamı davası, 10 Ekim Gar katliamı, İstanbul sözleşmesinden çekilmeye karşı yapılan eylem davası, Çorlu tren katliamı mağduru aileleri davaları, Boğaziçi eylemleri, Miramlar odası davaları, barınamıyoruz hareketi gibi birçok toplumsal davanın TODAM tarafından takip edilmiş olduğu katılımcılara aktarılmıştır.

TODAM'ın, çoklu baro eylemleri aşamasında Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılması sürecinde "Uluslararası Hukukta *Amicuscruiæ* olarak anılan "Mahkeme Dostu" şeklinde Türkçeleştirilmesi mümkün hukuki metni ilk kez oluşturduğu, hazırlanan raporun TMK 1 kapsamında yol gösterici olması açısından Anayasa Mahkemesine sunulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca dezenformasyon yasası çıktığında da TODAM tarafından amicus cruiæ yapıldığı açıklanmıştır.

Ayrıca hukuki desteğin çerçevesi, "devrimci avukatın direniş güncesi" ve "hak savunuculuğunun sokak ayağı" başlıkları ile ayrıntılandırılmıştır. Yerine göre protesto hakkını kullanan kişi, yerine göre ise bu hakkı kullananlara destek veren avukatların 8 Mart gibi, 25 Kasım gibi, 1 Mayıslar gibi periyodik sokak eylemlerine katılım sağlayarak hem eylem anında sokakta hem de eylemin ardından gerçekleşen gözaltı ve kovuşturma sürecinde hukuki destek sağlamanın gerekliliği ve önemi üzerinde durulmuştur. Özellikle 19 Mart ve sonrasında gerçekleşen hak ihlalleri hakkında TODAM tarafından izlenen yol ve yöntemler, bu konuda hazırlanan rapor ayrıntılı biçimde açıklanarak; toplumsal olaylar sonucu gerçekleşen gözaltı süreçleri ile yaşanan hak ihlalleri, kötü muamelelere ilişkin anekdotlar ile deneyim aktarımları gerçekleştirilmiştir. Eylemlerde karşılaşılan 2911 sayılı yasaya muhalefet, görevli memura mukavemet ve kamu malına zarar verme kapsamında suçlamalara; hak ihlallerinin tespitine yönelik açıklamalardan sonra birinci oturum soru cevap bölümüyle sonlanmıştır.

"Protesto 2.0" başlıklı ikinci oturuma Av. Seben Alara Sünger kolaylaştırıcı, Av. Pınar Yaşar Şatıroğlu, Av. Sibel Suiçmez ve Hikmeti Tabiyesi konuşmacı olarak katılmışlardır. Bu oturumda protesto hakkının teorik çerçevesi çizilmiş, protesto hakkının modern ve sanatsal anlamda yeni halleri üzerinde de durulmuştur.

Toplantı gösteri yürüyüşü ile barış hakkı Anayasal temelli haklar olarak sayılmış; barış hakkının kapsamı eşitlikçi, adil ve şiddetten arındırılmış bir toplum düzenini talep etmek olarak belirlenmiş; devletin pozitif yükümlülükleri arasında olduğu gibi toplum içerisinde yaşayan bireylere yüklenmiş bir ödev olarak da değerlendirilmiştir. Gösteri hakkı ise barış

hakkı çerçevesi içerisinde yer alan ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilen bir hak olarak nitelendirilmiştir.

Bu bakımdan gösteri ve barış hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve bugüne kadar yürürlükte bulunmuş olan Anayasalar çerçevesinde teorik incelemesi yapılmıştır. Toplantı ve gösteri hakkı barışçıl olduğu sürece hukuk kurallarınca korunmakta olduğundan herhangi bir şiddet emaresi olduğunda, kamu düzeninin böylelikle bozulması halinde toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale yetkisinin doğduğunun kabul edildiği, aslında uluslararası mahkemelerde bu şiddetin de bir dereceye kadar kabul edilebilirliğinin benimsendiği belirtilmiş ancak kolluk güçleri tarafından orantısız müdahalenin ölçülülük ilkesinin sınırlarını aşacağından barış hakkı içerisinde yer alan ifade özgürlüğünün temeline zarar vereceği tespit edilmiştir.

Kolluğun orantısız müdahalesi sonucunda; ifade hürriyeti çerçevesinde toplantı hakkının kullanılamaması, ifade özgürlüğü hakkının ihlali ile işkence ve kötü muameleye varan şiddet sonucu toplumsal gerilimin artmasının barışçıl toplum yapısını ortadan kaldırdığı tespitine yer verilmiştir. Kötü muameleye ilişkin hak arayışlarında meydana gelen soruşturma eksiklikleri ve adaletsizlikler sonucu şiddetin cezasız kalmasının, adaletin tecelli etmemesinin mağduriyet yarattığı, kolluk kuvvetlerinin yetkisi kamu düzenini korumak ve bozulan kamu düzeninin yeniden tesisi olmasına karşın, toplantı ve gösteri yürüyüşlerine orantısız müdahaleler ile orantısız şiddet vakalarının soruşturulmamasının hukuk kural ve ilkelerinin ihlali anlamına geldiği tespiti yapılmıştır. Orantısız şiddet vakalarının soruşturulmaması suretiyle barış hakkının böylesi ihlalinin toplum içerisindeki çatışmayı ve şiddet döngüsünü tetikleyip besleyeceği çıkarımında bulunularak barış ortamının İnsan Hakları çerçevesinde geliştirilip korunabileceği belirtilmiştir.

Aynı oturumda toplumsal barışı sağlama açısından ifade hürriyetinin yeni kullanım metodlarından, boykotlardan söz edilerek meslek odaları ile baro faaliyetlerinin önemine vurgu yapılmıştır. Hak ihlalleri nedeniyle kanıksanan toplumsal şiddetin elimine edilip barışın yeniden tesisi için kimi yollar üzerinde tartışılmış, kolluk şiddetinin özellikle 19 mart protestoları çerçevesinde somut örnekleri verilmiştir

“Protestonun İki Yüzü” başlıklı üçüncü oturuma Av. Başak Mumcu kolaylaştırıcı, Av. Hülya Gülbahar, Av. Mehmet Baran Selanik ve Mustafa Kemal Erdemol konuşmacı olarak katılmışlardır.

Eşitlik ilkesinin, ayrımcılık yasağı anlamına geldiği ve bunun da herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmama hakkı olarak tanımlandığı ifade edilerek ,bu çerçevede LGBTİ+ ve kadın hakları çerçevesinde yaşanan bir kısım adaletsizlikler tespit edilmiş; AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları aktarılmıştır. Nefret söyleminin özellikle ayrımcılık yasağına aykırı olmasına, ifade özgürlüğünün sınırlarını aşmasına dikkat çekilerek nefret söyleminin artmasının toplumdaki barışın ve şiddetin artmasına sebep olacağı belirtilmiştir.

Toplumsal cinsiyet açısından yasaların eşitsiz olduğu vurgulanarak; yasaların ataerkil bir zihniyetin ürünü olduğu, toplumsal ve sosyal düzeydeki cinsiyet eşitsizliklerinin yasa yazımına ve uygulamasına da sirayet ettiği belirtilmiştir. Protesto hakkı ve direnme hakkı kavramları ve tarihsel geçmişleri üzerinde durulmuştur.

İktidarın uygulamalarına bakıldığında, protesto hakkı kullanımında herkesin eşit olmadığı, protesto hakkının dolaylı yol ve yöntemlerle engellendiği vurgulanmış; Türkiye'de hangi kesimlerde protesto hakkının rahat kullanılabildiğinin ya da öyle sanıldığının örneklerinden birinin Gazze protestoları olduğu, bu konuda iktidarın ikili bir tutum sergileyerek zihniyet dünyasına yakın olanların. eylemlerine izin verirken Gazze meselesine bir din meselesi değil, bir hak meselesi olarak yaklaşan sosyalist, devrimci, komünist, laik, sosyal demokrat kesimlerinin ya da kendi zihniyet dünyasına yakın olanlar arasından da İsrail'le yürütülen ticari ilişkileri eleştirenlerin protesto hakkını kullanmasına engeller çıkardığı, bunu da dolaylı yol ve yöntemlerle yaptığı tespitlerine yer verildikten sonra üçüncü oturum soru ve cevaplarla sona ermiştir.

SONUÇ VE TAVSİYELER

Türkiye'de kişilerin ve kitlelerin, protesto hakkı kullanımı çeşitli ve çok sayıda şekilde gerçekleşmektedir. Bu çeşitlilik işçi eylemlerinden, öğrenci eylemlerinden, sivil toplum hareketlerinden ve daha çok sayıda sayılabilecek grupların eylemlerinden kaynaklanmaktadır. Her özne ve grubun eylem şekli ve hedefledikleri üzerinden protestoların sonuçlarına bakıldığında, kamu otoritelerinin ve ulusal basının eşit davranış biçimi sergilemediği konferans sunumlarından ve katkılarından anlaşılmıştır. Varılan ortak kanaat, kişilerin protesto haklarının kullanımını kolektifleştirmedikçe istenilen sonuçların elde edilemeyeceği, bireysel yollarla aranılan hakkın yaygınlaştırılmadıkça sistemsel sorunların çözülmemeyeceğidir. Bu nedenle protesto hakkını kullanmak isteyen kişilerin belli ortak kaygılarla bir araya gelerek örgütlenme haklarını kullanmalarının önemi vurgulanmıştır. Bu nedenle karşılarına çıkacak zorluklara karşı da direnme haklarının bulunduğu, direnme haklarının meşru olacağı belirtilmiştir.

Nitekim Türkiye'nin farklı illerinde farklı uygulamaların yapıldığı belirtilmiştir. Özellikle Diyarbakır, Ankara ve İstanbul illerinde yaşanan kolluk ve yargı faaliyeti farklılıklarına dikkat çekilmiştir. Konferans sonuç metnimizde, kamu otoritelerinin yeknesak bir hukuk uygulaması ile herkese eşit ve adil bir şekilde davranmasını tavsiye etmekteyiz. Kişilere veya gruplara karşı geliştirilen aynı kanunun farklı uygulamaları ülkede adalet sistemini ve halkın adalete olan güveni ile inancını ciddi şekilde sarsmaktadır. Bu uygulamalara son verilmesi gerekmektedir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının en kolay marjinalize edilen hak olduğu tespit edilmiştir. 2911 Sayılı Kanunun, PVSK'nın, Terörle Mücadele Kanunu'nun hakkın özüne dokunacak düzenlemeler içermektedir. Öncelikle protesto hakkının çağdaş demokrasilerde olması gerektiği şekilde uygulanabilmesi için ilgili kanunlardaki hakkın özüne dokunan değişikliklerin yapılması beklenmektedir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı bakımından idari yargı yolunun kullanımı etkili bir yol değildir. Konferans kapsamında izah edildiği üzere, idari yargı yolunun efektif olarak yürütmeyi durdurma kararı verebilmesinin mekanizmaları yaratılmalıdır. Yasa dışı örgüt, yasa dışı slogan ifadelerinin teröre evriltilebilen ve döneme göre değişen muğlak ifadeler olmaktadır. Bu hususların netleştirilmesi ve yargı kararlarının bütünlüğü içerisinde de aleyhe kullanımı engelleme yolları aranmalıdır. Nitekim etkili başvuru hakkının engellendiğinin AİHM kararları ile de sabit olduğu, AİHM'e başvuru yaparken bu hususun belirtilmesinin önemli olmaktadır.

Belirtilen sunumlar çerçevesinde sonuç olarak anlaşılmaktadır ki protesto hakkı AİHM kararları ile çözülemeyecektir. AİHM kararlarının uygulanmaması sorunu bir yana barışçıl ve şiddet içermeyen eylem ve çağrılarının da protesto hakkının özüne dokunur şekilde kısıtlandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca sadece kamu otoritelerinin değil protesto hakkının kullanımında diğer sivil veya silahlı unsurların da kısıtlayıcı ve engelleyici rol oynadıkları görülmektedir. Bu duruma örnek olarak çeşitli toplantı ve gösteri yürüyüşlerine yapılan bombalı saldırılar verilmektedir. Kamu otoritelerinin protestocuların güvenliğini ve tabi kamunun güvenliğini de sağlamak bir görevi ve sorumluluğu bulunmaktadır. Bu görev eksiksiz ve ihmalsiz bir şekilde yerine getirilmelidir.

Yine belirtmek gerekir ki Türkiye’de 2911 Sayılı Kanuna muhalefet, memura direnme ve kamu malına zarar verme iddialarından açılan davalarda yerel mahkemelerin o an Türkiye’de mevcut olan siyasi tutuma göre karar verdiği, hatta aynı içerikten dolayı farklı illerde açılan davalarda bile farklı kararlar çıktığı anlaşılmıştır. Bu durumun yansıması olarak özellikle Türkiye’de toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanan öğrencilerin okul hayatında, günlük yaşantılarında bir takım zorbalığa maruz bırakılmaktadır. Ailelerinin aranarak kişilerin yıldırılmaya çalışıldığı, adli kontrol cezalarının bu tür olaylarda keyfi olarak kullanıldığı, eylemlerde görev alan polisler hakkında etkin soruşturma yürütülmediği, bu hakkın kullanımına engel olan sistemin ve temsilcilerinin yargılanmadığı sürece bu hakkın tam ve etkin şekilde kullanılamayacaktır. Hakkın özüne dokunur bu uygulamaların ve yargı kararlarının derhal sonlandırılması gerekmektedir. Protesto hakkı hem kolluk görevlileri hem de yargı mensupları tarafından korunmalıdır.

Bununla birlikte nefret söyleminin özellikle ayrımcılık yasağına aykırı olduğu, ifade özgürlüğünün sınırlarını aşmasına dikkat çekilerek nefret söyleminin artmasının toplumdaki barışın ve şiddetin artmasına sebep olacağı belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyet açısından yasaların eşitsiz olduğu vurgulanmıştır.

Yasaların ataerkil bir zihniyetin ürünü olduğu, toplumsal ve sosyal düzeydeki cinsiyet eşitsizliklerinin yasa yazımına ve uygulamasına da sirayet ettiği belirtilmiştir. Protesto hakkı ve direnme hakkı kavramları, tarihsel olarak da iç içe geçmiş kavramlardır. Bu nedenle eşitsiz davranışlara karşı hem protesto hakkı hem de direnme hakkı savunulmalıdır.

Siyasi iktidarın uygulamalarına bakıldığında ise protesto hakkı kullanımında herkesin eşit olmadığı, protesto hakkının dolaylı yol ve yöntemlerle engellendiği vurgulanmıştır. Türkiye’de farklı kesimlerin protesto hakkının kullanımında farklı davranışlara maruz kaldığı belirtilmiştir. Bu konuda siyasi iktidarın ikili bir tutum sergileyerek zihniyet dünyasına yakın olanların eylemlerine izin verirken kendileri gibi düşünmeyen kesimlerin eylemlerine ya izin vermemekte ya da kısıtlamaktadır. Gazze eylemleri bu duruma örnek olarak verilmiştir. Siyasi iktidardan ve kamu otoritelerinden beklenti, herkese adil ve eşit bir hukuk muamelesi göstermesidir. Protesto hakkının kullanımı bu yönde uygulamalar yapılır, kurallar konulursa özüne ve ruhuna uygun bir şekilde gerçekleşecektir.